

BIOIQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA HUDUDIY AGRAR IXTISOSLASHUV SAMARADORLIGI: DAROMADLAR BARQARORLIGI VA BOZOR XATARLARI ASOSIDA USTUVOR YO'NALISHLARNI BELGILASH

Akbarov Sherzod Botirovich

Namangan davlat texnika universiteti
dotsenti

E-mail: sherzodakbarov@nstu.uz

Annotatsiya

Maqolada hududiy agrar ixtisoslashuv bioiqtisodiyotning biomassa va bioresurs bazasi sifatida ko'rib chiqildi hamda uning samaradorligi daromadlar barqarorligi va bozor xatarlari mezonlari asosida baholandi. Bioiqtisodiyot, sirkulyar iqtisodiyot va portfel nazariyasiga oid xalqaro adabiyotlar umumlantirilib, hududiy ustuvorliklarni belgilashda o'sish sur'ati bilan birga uning tebranuvchanligini hisobga olish zarurligi asoslandi. Milliy statistika qo'mitasining 2016-2024-yillardagi hududiy qishloq xo'jaligi mahsulotlari ma'lumotlari bo'yicha o'rtacha yillik nominal o'sish, standart chetlanish, variatsiya koeffitsiyenti va riskka moslashtirilgan ko'rsatkich hisoblandi. Tahlil Qoraqalpog'iston Respublikasi va 12 viloyatni qamrab olgan. Namangan va Qashqadaryo viloyatlarida o'sish nisbatan barqaror kechgani, Farg'ona viloyatida yuqori o'sish kuchli tebranish bilan birga shakllangani aniqlandi. Natijalar asosida bioenergetika, biomahsulotlarni chuqur qayta ishlash va bioo'g'itlar ishlab chiqarishni hududlarning barqarorlik darajasiga mos ravishda ustuvorlashtirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqildi va konseptual model taklif etildi.

Kalit so'zlar: bioiqtisodiyot, hududiy agrar ixtisoslashuv, bioresurs bazasi, daromadlar barqarorligi, bozor xatarlari, variatsiya koeffitsiyenti, riskka moslashtirilgan baholash, ustuvor yo'nalishlar.

Аннотация

В статье региональная аграрная специализация рассмотрена как биомассная и биоресурсная база биоэкономики, а её эффективность оценена по критериям стабильности доходов и рыночных рисков. На основе обобщения международной литературы по биоэкономике, циркулярной экономике и портфельной теории обоснована необходимость учитывать при определении региональных приоритетов не только темпы роста, но и их колеблемость. По данным Национального комитета по статистике о региональном производстве сельскохозяйственной продукции за 2016-2024 годы рассчитаны среднегодовой номинальный рост, стандартное отклонение, коэффициент вариации и показатель, скорректированный на риск. Анализ охватил Республику Каракалпакстан и 12 областей. Установлено, что в Наманганской и Кашкадарьинской областях рост был относительно устойчивым, а в Ферганской области высокий рост сопровождался сильными колебаниями. На этой основе разработаны предложения по региональной приоритизации биоэнергетики,

глубокой переработки биопродукции и производства биоудобрений и предложена концептуальная модель.

Ключевые слова: биоэкономика, региональная аграрная специализация, биоресурсная база, стабильность доходов, рыночные риски, коэффициент вариации, оценка с поправкой на риск, приоритетные направления.

Abstract

The article considered regional agrarian specialisation as the biomass and bioresource base of the bioeconomy and assessed its efficiency against the criteria of income stability and market risks. Drawing on literature on the bioeconomy, the circular economy and portfolio theory, the author argued that regional priority-setting should account for growth volatility as well as its pace. Using National Statistics Committee data on regional agricultural output for 2016-2024, the study calculated the average annual nominal growth, standard deviation, coefficient of variation and a risk-adjusted indicator for each region. The analysis covered the Republic of Karakalpakstan and 12 regions. Growth in Namangan and Kashkadarya regions proved relatively stable, whereas the high growth of Fergana region was accompanied by strong fluctuations. On this basis, the thesis proposed a regional prioritisation of bioenergy, deep processing of bio-based products and biofertiliser production and a conceptual model was proposed.

Keywords: bioeconomy, regional agrarian specialisation, bioresource base, income stability, market risks, coefficient of variation, risk-adjusted assessment, priority directions.

KIRISH

Bioiqtisodiyot nazariyasida qishloq xo'jaligi biologik resurslarni yaratuvchi birlamchi bo'g'in sifatida qaraladi: oziq-ovqat, ozuqa, tola, energetik biomassa va organik qoldiqlar aynan agrar ishlab chiqarishda shakllanadi, keyin esa qayta ishlash, bioenergetika va biokimyo tarmoqlarida qo'shimcha qiymatga aylanadi. OECD tomonidan taklif etilgan yondashuvda bioiqtisodiyot biotexnologiyalar, qayta tiklanuvchi biomassa va integratsiyalashgan qiymat zanjirlari uyg'unligi sifatida talqin etilgan bo'lib, bu talqinda biomassa ta'minotining barqarorligi tizimning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi [8]. Hududiy agrar ixtisoslashuv mana shu biomassa oqimining tarkibi, hajmi va joylashuvini belgilaydi. Demak, hududlarning bioiqtisodiy salohiyatini baholash ixtisoslashuvdan olinadigan daromadning nafaqat darajasini, balki uning vaqt bo'yicha barqarorligini ham o'z ichiga olishi kerak. Xalqaro agrar siyosat amaliyoti ushbu masalaga katta resurslar yo'naltirilayotganini ko'rsatadi: OECD hisobotiga ko'ra, 2022-2024-yillarda 54 ta mamlakatda qishloq xo'jaligini qo'llab-quvvatlash yiliga o'rtacha 842 mlrd AQSH dollarini tashkil etgan [9]. FAO esa agrooziq-ovqat tizimlarining yashirin iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik xarajatlarini hisobga olgan holda qiymatga yo'naltirilgan transformatsiyani taklif etgan [6].

O'zbekistonda agrar sohada moliyaviy qo'llab-quvvatlashni natijaga bog'lash va tavakkalchiliklarni boshqarish tizimi izchil takomillashtirilmoqda. Prezidentning 2026-yil 28-sentabrdagi PQ-354-son qarori bilan suvni tejaydigan texnologiyalar uchun "natijaviy subsidiya" tajribasi joriy etildi, sug'urta hodisasini sun'iy yo'ldosh

tasvirlari va masofaviy kuzatuv ma'lumotlari asosida tasdiqlashga ruxsat berildi, sug'urta mukofotlarining bir qismidan profilaktik tadbirlar, jumladan, biologik himoya tadbirlarini moliyalashtirish zaxirasi shakllantirildi [12]. Bunday institutsional muhit hududiy ixtisoslashuvni daromadlilik va xatarlar muvozanati orqali baholash uchun qulay asos yaratadi. Tezisning maqsadi hududiy agrar ixtisoslashuvni bioiqtisodiyotning bioresurs bazasi sifatida ko'rib chiqib, uning samaradorligini daromadlar barqarorligi va bozor xatarlari mezonlari asosida baholash hamda bioiqtisodiyotni rivojlantirishning hududiy ustuvor yo'nalishlarini belgilashdan iborat. Maqsadga erishish uchun hududiy o'sish dinamikasini tavsiflash, uning tebranuvchanligini o'lchash va riskka moslashtirilgan ko'rsatkich asosida ustuvorliklarni asoslash vazifalari qo'yildi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Bioiqtisodiyot tushunchasining mazmuni ilmiy adabiyotda bir xil talqin qilinmaydi. M. Bugge, T. Hansen va A. Klitkou adabiyotlarni tizimlashtirib, bioiqtisodiyotning uchta qarashini ajratgan: biotexnologik yondashuv ilmiy-tadqiqot va tijoratlashtirishga, bioresurs yondashuvi biomassani qayta ishlash va yangi qiymat zanjirlariga, bioekologik yondashuv esa ekotizimlar barqarorligi va mintaqaviy tsikllarga tayanadi [2]. Hududiy agrar ixtisoslashuv bilan bevosita bog'liq bo'lgani bioresurs qarashidir, chunki unda qishloq xo'jaligi va o'rmon xo'jaligi biomassasining hajmi va sifati asosiy omil sifatida qaraladi. D. D'Amato va hammualliflar yashil, sirkulyar va bioiqtisodiyot konsepsiyalarini qiyoslab, bioiqtisodiyotda resurs bazasining barqarorligi va qoldiqlarni qayta foydalanish talablari bir-birini to'ldirishini ko'rsatgan [3].

Siyosiy hujjatlarda bioiqtisodiyotning hududiy jihati alohida o'rin egallaydi. Yevropa Komissiyasining 2018-yilgi yangilangan strategiyasida biologik asosdagi tarmoqlarni kengaytirish, mahalliy bioiqtisodiyotlarni tez joylashtirish va bioiqtisodiyotning ekologik chegaralarini o'rganish uchta harakat yo'nalishi sifatida belgilangan [4]. FAO barqaror va sirkulyar bioiqtisodiyotni biologik resurslardan oqilona foydalanish, qoldiqlarni qayta aylantirish va agrooziq-ovqat tizimlarida qo'shimcha qiymat yaratish bilan bog'laydi [5]. O'zbekistonda organik ishlab chiqarishning huquqiy asoslari 2022-yilda qabul qilingan "Organik mahsulotlar to'g'risida"gi Qonun bilan mustahkamlandi: unda zararkunandalarga qarshi biologik usullardan foydalanish, organik o'g'itlar qo'llanilishini kuzatish va tuproq unumdorligini saqlash talablari belgilangan [11].

Daromadlar barqarorligi va xatarlarni baholashning nazariy asosini H. Markowitz portfel nazariyasi tashkil etadi: unga ko'ra aktivlar to'plamini tanlashda kutilayotgan daromad bilan birga uning dispersiyasi ham mezon bo'lishi kerak, diversifikatsiya esa umumiy xatarni kamaytirish vositasidir [7]. W. Sharpe daromadni uning standart chetlanishiga nisbatlash orqali turli portfollarni yagona riskka moslashtirilgan mezon bilan solishtirishni taklif etgan [10]. Agrar iqtisodiyotda shunga o'xshash mantiq xo'jaliklar va hududlar darajasida qo'llaniladi. M. Bowman va D. Zilberman diversifikatsiyalangan dehqonchilik tizimlari narx va hosil xatarlarini kamaytirib, daromadlar barqarorligini oshirishini, biroq ularning tarqalishi bozor, axborot va

institutsional omillarga bog'liqligini ko'rsatgan [1]. Ko'rib chiqilgan ishlar bioiqtisodiyotning resurs bazasi, diversifikatsiya va xatarlarni boshqarish masalalarini alohida-alohida yoritgan. Ularni yagona hududiy baholash tizimiga birlashtirish quyida taklif etilgan yondashuvning asosiy g'oyasidir.

METODOLOGIYA

Tadqiqotning axborot bazasini Milliy statistika qo'mitasi SIAT tizimidagi "Qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmi" ko'rsatkichining 2016-2024-yillar bo'yicha hududiy qatorlari tashkil etadi [13]. Toshkent shahri bo'yicha qiymatlar nolga teng bo'lgani sababli tahlil Qoraqalpog'iston Respublikasi va 12 viloyatni qamrab oladi. 2025-yil bo'yicha SIAT qatorida ma'lumot e'lon qilinmaganligi uchun qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligining dastlabki real o'sish sur'atlari alohida keltirildi [14]. Har bir hudud uchun yillik nominal o'sish sur'ati $g_{i,t} = (Q_{i,t}/Q_{i,t-1} - 1) \cdot 100$ ko'rinishida hisoblandi, bu yerda $Q_{i,t}$ - i -hududda t -yilda ishlab chiqarilgan qishloq xo'jaligi mahsulotlari hajmi, mlrd so'm. 2017-2024-yillardagi sakkizta kuzatuv asosida o'rtacha o'sish $\bar{g}_i$ va uning standart chetlanishi σ_i aniqlandi. Daromadlar barqarorligi va xatarlarni birgalikda ifodalash uchun Sharpe koeffitsiyenti mantiqiga tayangan riskka moslashtirilgan ko'rsatkich qo'llanildi:

$$R_i = \frac{\bar{g}_i}{\sigma_i} = \frac{1}{CV_i} \quad (1)$$

Bu yerda R_i - i -hududning riskka moslashtirilgan o'sish ko'rsatkichi; $\bar{g}_i$ - 2017-2024-yillardagi o'rtacha yillik nominal o'sish, foiz; σ_i - yillik o'sish sur'atlarining standart chetlanishi, foiz punkt; CV_i - variatsiya koeffitsiyenti. Formula hududning har bir birlik tebranishga to'g'ri keladigan o'sish hajmini ko'rsatadi: R_i qancha yuqori bo'lsa, hudud agrar ixtisoslashuvdan olinadigan daromad shuncha barqaror shakllangan hisoblanadi. Ko'rsatkich nominal qiymatlarga asoslangani uchun unda narx omili ham aks etadi, demak, natijalar real sof daromad o'lchovi emas, balki hududlar o'rtasidagi qiyosiy barqarorlik reytingi sifatida talqin qilinadi. Uzoq muddatli o'sish o'rtacha yillik murakkab o'sish sur'ati (CAGR) bilan to'ldirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hududlarning bioresurs bazasi qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining hajmi, hududiy ulushi va o'sish dinamikasi orqali tavsiflandi, chunki ishlab chiqarish hajmi qayta ishlash va bioenergetika loyihalarining xomashyo bilan ta'minlanish imkoniyatini iqtisodiy jihatdan o'lchaydi (1-jadval).

1-jadval ma'lumotlari respublikada qishloq xo'jaligi mahsulotlari hajmi 2016-yildagi 115 599,2 mlrd so'mdan 2024-yilda 439 948,0 mlrd so'mga yetib, nominal ifodada 3,81 barobar oshganini ko'rsatadi. Eng katta bioresurs bazasi Samarqand (12,42 foiz), Andijon (10,02 foiz) va Farg'ona (9,63 foiz) viloyatlarida joylashgan, eng tez kengayish esa Farg'ona (4,31 barobar), Qoraqalpog'iston Respublikasi (4,16 barobar) va Jizzax viloyatida (4,14 barobar) kuzatilgan. Namangan viloyatida hajm 4,08 barobar o'sib, respublikadagi ulushi 6,90 foizdan 7,39 foizga ko'tarilgan. Samarqand viloyati eng yirik ishlab chiqaruvchi bo'lib qolgani holda, uning ulushi 14,78 foizdan 12,42 foizga pasaygan, bu hududiy tarkibning asta-sekin

muvozanatlashayotganidan dalolat beradi. 2025-yilning dastlabki ma'lumotlariga ko'ra barcha hududlarda real o'sish ijobiy bo'lib, Sirdaryo (106,9 foiz) va Farg'ona (105,6 foiz) viloyatlari yetakchilik qilgan. Biroq hajm va o'sish sur'ati hududiy biomassa ta'minotining qanchalik barqarorligini to'liq ifodalamaydi, uni aniqlash uchun yillik o'sishlarning tebranuvchanligi baholandi.

1-jadval

O'zbekiston hududlarida qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishining dinamikasi, mlrd so'm¹

Hududlar	2016-yil	2020-yil	2024-yil	2016-2024-yillarda o'sish, barobar	2024-yilda ulushi, foizda	2025-yilda o'sish sur'ati, foizda (dastlabki)*
Qoraqalpog'iston R.	3 929,8	9 751,6	16 339,7	4,16	3,71	104,9
Andijon	11 873,4	26 096,1	44 074,7	3,71	10,02	104,7
Buxoro	9 812,2	23 876,0	40 307,9	4,11	9,16	104,3
Jizzax	6 827,1	16 352,8	28 262,2	4,14	6,42	104,4
Qashqadaryo	10 863,6	23 777,8	42 239,6	3,89	9,60	104,3
Navoiy	5 034,7	11 309,7	20 063,2	3,98	4,56	104,7
Namangan	7 973,7	17 913,1	32 497,2	4,08	7,39	104,4
Samarqand	17 088,6	32 158,0	54 647,9	3,20	12,42	103,3
Surxondaryo	8 737,2	19 424,0	35 234,1	4,03	8,01	103,8
Sirdaryo	4 088,4	8 002,0	14 206,1	3,47	3,23	106,9
Toshkent viloyati	12 034,2	23 875,1	41 311,8	3,43	9,39	104,2
Farg'ona	9 824,6	21 455,5	42 347,9	4,31	9,63	105,6
Xorazm	7 511,7	16 258,9	28 415,7	3,78	6,46	104,9
O'zbekiston	115 599,2	250 250,6	439 948,0	3,81	100,00	104,4

2-jadval

Hududiy agrar ishlab chiqarish o'sishining barqarorligi va riskka moslashtirilgan bahosi (2017-2024-yillar)²

Hududlar	CAGR 2016-2024, foizda	O'rtacha yillik o'sish, foizda	Standart chetlanish, f.p.	CV	R	O'rin
Namangan	19,2	19,3	6,0	0,31	3,21	1
Qashqadaryo	18,5	18,6	6,5	0,35	2,88	2
Jizzax	19,4	19,7	8,3	0,42	2,38	3
Andijon	17,8	18,0	7,7	0,43	2,35	4
Toshkent viloyati	16,7	16,9	7,3	0,43	2,31	5
Samarqand	15,6	15,8	6,9	0,43	2,30	6
Qoraqalpog'iston R.	19,5	19,8	8,7	0,44	2,28	7
Buxoro	19,3	19,6	9,0	0,46	2,19	8
Xorazm	18,1	18,4	8,5	0,47	2,15	9
Surxondaryo	19,0	19,3	9,1	0,47	2,12	10
Sirdaryo	16,8	17,1	8,3	0,48	2,07	11

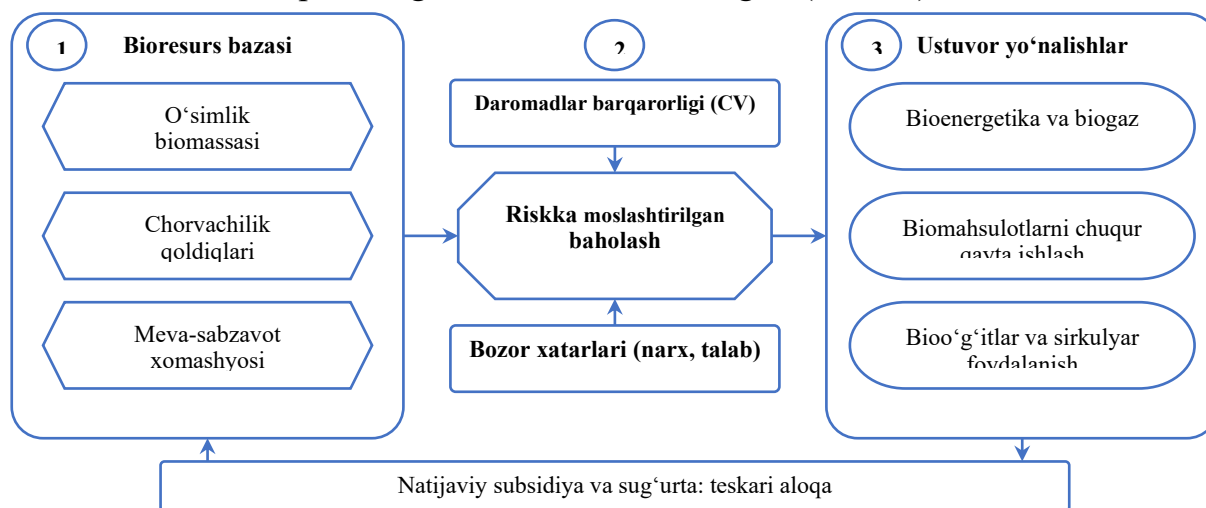
¹ Manba: 2016-2024-yillar bo'yicha Milliy statistika qo'mitasi SIAT ma'lumotlari [13]; o'sish va ulushlar muallif tomonidan hisoblangan. *2025-yil: qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi mahsulotlarining 2024-yilga nisbatan real o'sishi, dastlabki ma'lumotlar [14].

² Manba: Milliy statistika qo'mitasi SIAT ma'lumotlari [13] asosida (1) formula bo'yicha muallif tomonidan hisoblangan. CV - variatsiya koeffitsiyenti; R - riskka moslashtirilgan ko'rsatkich.

Hududlar	CAGR 2016-2024, foizda	O'rtacha yillik o'sish, foizda	Standart chetlanish, f.p.	CV	R	O'rin
Navoiy	18,9	19,2	9,3	0,49	2,06	12
Farg'ona	20,0	20,5	11,0	0,54	1,86	13
O'zbekiston	18,2	18,3	6,6	0,36	2,78	-

Riskka moslashtirilgan baholash hududlar reytingini o'sish sur'atiga ko'ra tuzilgan tartibdan sezilarli farq qiladigan ko'rinishga keltirdi. Namangan viloyatida o'rtacha yillik o'sish 19,3 foiz bo'lgani holda standart chetlanish atigi 6,0 foiz punktni tashkil etgan, natijada riskka moslashtirilgan ko'rsatkich 3,21 ga teng bo'lib, respublika darajasidan (2,78) ham yuqori shakllangan. Qashqadaryo viloyati 2,88 ko'rsatkich bilan ikkinchi o'rinni egallagan. Farg'ona viloyati esa eng yuqori o'rtacha o'sishga (20,5 foiz) ega bo'lsa-da, yillik sur'atlar 6,2 foizdan 40,9 foizgacha o'zgargani uchun standart chetlanish 11,0 foiz punktga yetgan va ko'rsatkich 1,86 bilan oxirgi o'rinda qolgan. Samarqand viloyatida o'sish mo'tadil (15,8 foiz), biroq tebranish ham nisbatan past bo'lgani uchun hudud o'rta pozitsiyani egallagan. Variatsiya koeffitsiyentlarining 0,31 dan 0,54 gacha bo'lgan oralig'i hududlar o'rtasida xatar darajasi deyarli ikki barobar farq qilishini ko'rsatadi. Bu farqlar bioiqtisodiyot loyihalarini joylashtirishda xomashyo ta'minotining ishonchliligini hisobga olish zarurligini tasdiqlaydi.

Olingan natijalarni bioiqtisodiyot ustuvorliklariga aylantirish uchun hududiy agrar ixtisoslashuv, daromadlar barqarorligi va xatarlarni baholash hamda ustuvor yo'nalishlarni bog'lovchi konseptual sxema ishlab chiqildi. Unda bioresurs bazasi kirish bo'g'ini, riskka moslashtirilgan baholash markaziy filtr, bioiqtisodiyot yo'nalishlari esa chiqish bo'g'ini sifatida tasvirlangan (1-rasm).

1-rasm. Hududiy agrar ixtisoslashuv asosida bioiqtisodiyot ustuvorliklarini belgilash modeli¹

Izoh: raqamlar modelning uch bosqichini, qora sakkizburchak (1) formula bo'yicha baholashni, uzun chiziqli blok qo'llab-quvvatlash vositalari orqali teskari aloqani bildiradi.

¹ Manba: muallif ishlanmasi.

Sxemada chap paneldagi uchta oltiburchak o'simlik biomassasi, chorvachilik qoldiqlari va meva-sabzavot xomashyosini ifodalaydi, ularning hajmi 1-jadvaldagi hududiy ishlab chiqarish ko'rsatkichlari bilan tavsiflanadi. Markazdagi qora sakkizburchak (1) formula bo'yicha hisoblangan riskka moslashtirilgan bahoni anglatadi, unga yuqoridan daromadlar barqarorligi, pastdan bozor xatarlari ko'rsatkichlari kiradi. O'ng paneldagi uchta yo'nalish baholash natijasiga ko'ra hududga mos ravishda tanlanadi: barqaror o'sishga ega hududlarda kapital talab qiluvchi biomahsulotlarni chuqur qayta ishlash loyihalari, yuqori tebranishli hududlarda esa tez qoplanadigan bioenergetika va bioo'g'it ishlab chiqarish ustuvor hisoblanadi. Pastki uzoq chiziqli blok natijaviy subsidiya va sug'urta mexanizmlari bioresurs bazasining barqarorligini mustahkamlab, tizimni qayta oziqlantirishini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlil hududiy agrar ixtisoslashuv bioiqtisodiyotning bioresurs bazasi sifatida baholanganda o'sish sur'ati va uning barqarorligini birgalikda hisobga olish zarurligini ko'rsatdi. 2016-2024-yillarda qishloq xo'jaligi mahsulotlari hajmi barcha hududlarda 3,2-4,3 barobar oshgan, biroq riskka moslashtirilgan ko'rsatkich Namangan viloyatida 3,21 dan Farg'ona viloyatida 1,86 gacha o'zgargan. Shunday qilib, yuqori o'sish har doim ham barqaror biomassa ta'minotini kafolatlamaydi, ustuvorliklarni belgilashda esa daromadlilik va xatar muvozanati hal qiluvchi mezon bo'lishi lozim.

Natijalar asosida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1) hududiy bioiqtisodiyot dasturlarida ishlab chiqarish hajmi bilan birga variatsiya koeffitsiyenti va riskka moslashtirilgan ko'rsatkichni majburiy baholash mezonlari sifatida qo'llash maqsadga muvofiq;

2) Namangan va Qashqadaryo kabi barqaror o'sishga ega viloyatlarda biomahsulotlarni chuqur qayta ishlash va biologik asosdagi mahsulotlar klasterlarini ustuvor rivojlantirish tavsiya etiladi;

3) Farg'ona, Navoiy va Sirdaryo kabi tebranishi yuqori hududlarda chorvachilik va o'simlik qoldiqlaridan biogaz hamda bioo'g'it ishlab chiqarishni kengaytirish ishlab chiqarish tarkibini diversifikatsiyalash orqali daromadlar barqarorligini oshiradi;

4) natijaviy subsidiya va sug'urta mexanizmlarini hududlarning riskka moslashtirilgan ko'rsatkichlari bilan bog'lash qo'llab-quvvatlash resurslarini samarali taqsimlashga xizmat qiladi;

5) keyingi tadqiqotlarda mahsulotlar kesimidagi real narx va xarajat ma'lumotlari asosida hududiy diversifikatsiya portfelini optimallashtirish modelini ishlab chiqish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Bowman, M. S., & Zilberman, D. (2013). Economic factors affecting diversified farming systems. *Ecology and Society*, 18(1), 33.
<https://doi.org/10.5751/ES-05574-180133>

2. Bugge, M. M., Hansen, T., & Klitkou, A. (2016). What is the bioeconomy? A review of the literature. *Sustainability*, 8(7), 691. <https://doi.org/10.3390/su8070691>
3. D'Amato, D., Droste, N., Allen, B., Kettunen, M., Lähtinen, K., Korhonen, J., Leskinen, P., Matthies, B. D., & Toppinen, A. (2017). Green, circular, bio economy: A comparative analysis of sustainability avenues. *Journal of Cleaner Production*, 168, 716-734. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.09.053>
4. European Commission. (2018). A sustainable bioeconomy for Europe: Strengthening the connection between economy, society and the environment. Updated Bioeconomy Strategy. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://knowledge4policy.ec.europa.eu/publication/sustainable-bioeconomy-europe-strengthening-connection-between-economy-society_en
5. FAO. (2023). What is a sustainable and circular bioeconomy? Rome: FAO. <https://www.fao.org/3/cc6905en/cc6905en.pdf>
6. FAO. (2024). The State of Food and Agriculture 2024: Value-Driven Transformation of Agrifood Systems. Rome: FAO. <https://doi.org/10.4060/cd2616en>
7. Markowitz, H. (1952). Portfolio selection. *The Journal of Finance*, 7(1), 77-91. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1952.tb01525.x>
8. OECD. (2009). The Bioeconomy to 2030: Designing a Policy Agenda. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264056886-en>
9. OECD. (2025). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2025: Making the Most of the Trade and Environment Nexus in Agriculture. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/a80ac398-en>
10. Sharpe, W. F. (1966). Mutual fund performance. *The Journal of Business*, 39(S1), 119-138. <https://doi.org/10.1086/294846>
11. O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 25-apreldagi O'RQ-766-son "Organik mahsulotlar to'g'risida"gi Qonuni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. <https://lex.uz/docs/-5980334>
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 28-sentabrdagi PQ-354-son "Agrar sohada moliyaviy qo'llab-quvvatlash samaradorligini oshirish va tavakkalchiliklarni boshqarish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. <https://lex.uz/docs/8514907>
13. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmi (yillik), hududlar kesimida, mlrd so'm. SIAT, SDMX 1439. https://api.siat.stat.uz/media/uploads/sdmx/sdmx_data_1439.pdf
14. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. 2025-yil yanvar-dekabr oylarida qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish (dastlabki ma'lumotlar). Press-reliz, 2026-yil 23-yanvar. https://stat.uz/img/news/ishlo-khzhhaligi-press-reliz-uzb_p17121.pdf

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:
Ingliz tili muharriri:
Rus tili muharriri:
Musahhih:
Sahifalovchi va dizaynerlar:

Turobova Hulkar Rustamovna
Oripov Mahmud Ashurovich
Xidirova Gavxar Rustamovna
Qudratov Aziz Dehqonboyevich
Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-YIL, 24-25-SENTABR, MAXSUS-SON, I-II-SEKSIYALAR

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +99890 5125464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi** rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 362/5 sonli qarori bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**